

BEWAAR HET PAND

UITGAVE TOT BEVORDERING VAN DE HANDHAVING DER OUDE GEREFORMEERDE BEGINSELEN

Meditatie

Onverklaarbaar

"Dat hij zelf niet wist hoe"

Mark. 4:27

In de gelijkenis van het zaad, dat in verschillende grond valt, vertelt de Heere Jezus hoe het gepredikte Woord niet bij iedereen vrucht draagt. Alleen als het zaad in de goede aarde valt, is er vrucht te verwachten. En alleen als het gepredikte Woord terecht komt in het binnenste des harten, komt er bekering en geloof.

Maar hoe gaat dat dan in zulke harten? Hoe werkt dat Woord in een mensenleven? Dat vertelt de Heiland in de gelijkenis, waaruit de bovenvermelde woorden genomen zijn. Ook daarin gaat het weer over een boer, die zaad in zijn akker strooit. En als hij dat gedaan heeft, gaat hij naar huis en straks naar bed. De volgende morgen staat hij op en gaat aan het werk. Maar die arbeid heeft niet meer te maken met het gestrooide zaad. Wat dat zaad betreft, daar heeft de boer geen bemoeienis meer mee. Als hij nu aan het werk gaat, dan is hij bezig met andere dingen op zijn boerderij.

En wat gebeurt er dan met dat zaad? Daar zorgt God voor. Wat doet Hij er dan aan? Hij geeft de wasdom. Daar heeft God de boer niet meer bij nodig. De aarde brengt vanzelf vruchten voort. Zo zegt Jezus het. Versta die woorden echter niet mis. De Heere bedoelt niet te zeggen, dat alles nu verder het werk van de Natuur is. Dat zou toch wel helemaal in strijd zijn met wat de rest van de Bijbel zegt over onze afhankelijkheid van God, de Schepper en Onderhouder. Nee, Jezus bedoelt niet te zeggen, dat los van Gods bemoeienis de aarde uit zichzelf vruchten kan voortbrengen. Regen en zonneschijn blijven nodig

en die zijn gaven van de Hemel. Maar Jezus bedoelt te zeggen, dat bij de groei van het gewas de kennis en de inzichten van de zaaier niet meer nodig zijn.

Wat er in de groeitijd op de akker gebeurt, daar heeft ook die boer geen verstand van. Al heeft hij de landbouwschool doorlopen of zelfs Wageningen bezocht, dan nog blijft het er staan: Hij wist zelf niet hoe.

Hoe dat zaad gaat ontkiemen en hoe er wortels gaan komen en hoe het daarna opschiet en hoe er die groene waas over het veld heen komt en hoe daarna de aren zich vormen en hoe daarna het volle koren in de aar zich zet - van dat alles heeft de mens geen verstand. Je kunt precies zeggen dat het zo en zo gaat en dat het zo de gang der dingen is in de natuur. Maar geef er eens een verklaring van. Leg het nu eens uit. Dan moet weer gezegd worden: Hij wist zelf niet hoe.

Drie dingen kan die boer zeggen, als hij over zijn ingezaaide akkers loopt. Ik ben onmachtig om het zaad te laten groeien. Ik weet ook niet hoe het groeit. En toch ben ik vol verwachting dat er straks een oogst komt. Onmacht - onkunde - en toch verwachting.

Zo is het in Gods Koninkrijk ook. Het zaad is het Woord. Dat gebruikt God om iets te laten groeien. En het uitgestrooide zaad blijft niet alleen. Er groeit inderdaad wat. God is bezig een oogst voor te bereiden. De eenvoudige, getrouwe en hoopvolle arbeid met het Woord is niet ijdel. Geenszins, want God heeft dit middel verordend voor de vestiging en de voortgang van Zijn Rijk in het leven van zondaren. En al komt er dan heel veel tegenop, dat werk van de Heere zal niet mislukken.

Maar vraag de zaaier niet om een verklaring. Het blijft een verborgenheid wat de Heere doet in het binnenste van een mens. In een andere illustratie maakt de Heere dat duidelijk aan Nicodemus. De wind blaast waarheen hij wil en gij hoort zijn geluid, maar gij weet niet vanwaar hij komt of waar hij heengaat. Zo is een iegelijk, die uit de Geest geboren is. Net zo'n mysterie in de natuur. Wie kan de wind verklaren? Wie kan met al zijn meteorologische kennis zeggen waar de baarmoeder en waar 't graf van de wind is? Het enige wat je weet is dat je de wind hoort. En als hij hevig is, voel je hem ook. Maar voor de rest moeten we zeggen: We weten het niet.

God houdt dit werk aan Zichzelf. Het gaat de kennis van mensen ver te boven. Gelukkig dat de mate van de kennis van de landbouwer niet bepalend is voor de mate van de groei van zijn gewassen. Als dat wel zo was, dan zou hij een buitengewoon magere oogst hebben. Maar de mate van de groei van de gewassen is van de mate van de kennis van de Alwetende afhankelijk. En daarom gebeurt er op de akkers iedere keer weer een wonder. En zo ook in het Koninkrijk Gods.

Ja, dan gebeuren daar die wonderlijke, onverklaarbare dingen. Dan begint er onherroepelijk wat te veranderen in een mensenleven. Dan komen er andere, goede begeerten. Dan ontstaat er liefde tot het Woord. Dan komen er verlangens naar God en naar de kennis en de gemeenschap met God. Dan verliezen we de vreugde en het vermaak in dingen waar we vroeger in opgingen. Dan komt er een afkeer van de zonde. Dan zien we uit naar ware bekering, want er is de begeerte om met ons ganse leven de Heere te mogen dienen. Dan ontstaat er dorst naar de kennis van de Heere Jezus. Dan komt er ook gewilligheid om te buigen onder het juk van Christus.

Maar, met het waarnemen van die din-

gen hebben we er nog geen verklaring voor gegeven. Hoe zouden wij dat kunnen? Het blijft een goddelijk geheimenis. Maar zo werkt het wel. Daar zorgt de God voor, die de wasdom geeft. Het onverderfelijke zaad gaat uitwerking krijgen.

Dat kunnen de vakmensen niet bewerken. Theologen met al hun kennis en ijver blijven aan de kant staan. Laat het maar ootmoedig maken. God houdt de eer aan Zichzelf. Dat is maar goed ook.

Is dat geheimnisvolle werk ook in uw leven begonnen? Zijn daar dingen die niet uit de natuur of uit uzelf te verklaren zijn? Dingen, die de Geest Gods leert?

Dingen die uit de Hemel zijn? Eerst het kruid, daarna de aar, daarna het volle koren in de aar. Rijpt het zo in uw leven, tot aan de dag van de oogst? Wat hebben we allemaal dat werk nodig. En we kunnen er met elkaar niets aan doen. Wat zijn we afhankelijk van de Heere, die het alles geven moet.

Maar, ook geven wil! Er mag in hope gezaaid worden. Want God heeft de eer van Zijn Naam eraan verbonden. Het zaad zàl vrucht dragen.

Er kómt een oogsttijd! Zo zeker als God Gód is!

P. den Butter.

Van de administratie

We mochten in de afgelopen periode

Dit blad is een uitgave van de stichting Bewaar het Pand te Meerkerk versijnt eens in de veertien dagen

REDAKTIE:

Ds. G. Blom, Prinses Marijkeweg 13, 4231 BP Meerkerk. Telef. 01837-1357

ADMINISTRATIE:

A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a/d Rijn, tel. 01720-74202, postrek. 70.43.50 t.n.v. de administrateur van "Bewaar het Pand" te Alphen a/d Rijn.

Abonnementsprijs f 10,- per jaar. Abonnementsprijs voor de Verenigde Staten en Canada 5 dollar per jaar. Advertenties f 0,25 per mm. Bij kontrakt korting.

weer 9 nieuwe abonnees noteren, waarvan er 4 door kerkeraden werden opgegeven, die ons blad als geschenkabonnement ontvangen voor 1 jaar. We hopen dat ze allemaal abonnee blijven en dat is ook meestal zo. Verder ontvingen we f 90,- aan giften. Voor alles weer hartelijk dank.

Adm. Bewaar het Pand: A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a.d. Rijn, tel. 01720-74202, giro 704350.

Van de redactie

1. **Bestuur en blad.** Het doet ons genoegen te kunnen mededelen, dat Ds. P. den Butter te Driebergen zitting genomen heeft in het bestuur van de stichting Bewaar het Pand en dat hij ook daadwerkelijk zal gaan medewerken aan de inhoud van ons gelijknamige blad. In dit nummer vindt men al een meditatie van zijn hand. In vroegere jaargangen komen ook al enkele meditaties en artikelen van hem voor. We heten hem van harte welkom in ons midden. De Heere moge ook de inbreng van deze dienaar des Woords tot zegen van ons blad en zijn lezers stellen.

2. **Ontmoetingsdag te Sliedrecht-centrum.** Deze zal D.V. worden gehouden op zaterdag 6 april a.s. In de morgensamenkomst zullen spreken de predikanten G. Blom en P. den Butter en in de middagsamenkomst de predikanten A. Baars, J. Veenendaal en M.C. Tanis. Zegt het voort!

3. **Ontmoetingsdag te Kampen.** Het is al jarenlang erg moeilijk om voor die dag een datum te bepalen. We kunnen niet te vroeg vergaderen, want dan zijn er velen met vakantie, en ook niet zo laat in de tijd, omdat die tijd zich er niet zo toe leent om zulke vergaderingen te houden. In de meest geschikte periode worden er allerlei vergaderingen gehouden, bijv.

openingsdagen van een nieuw cursusjaar van Reformatische schoolverenigingen, waar bezoekers van onze ontmoetingsdagen ook graag heen gaan. Waar we natuurlijk begrip voor hebben. Aanvankelijk was het nog wel mogelijk om een zaterdag te kiezen, waarop we geen afbreuk deden aan andere vergaderingen, maar dat is nu uitgesloten. Het bestuur moest een beslissing nemen en heeft gekozen voor het houden van de Kamper ontmoetingsdag op D.V. zaterdag 31 augustus a.s. De laatste jaren is het aantal bezoekers van de ontmoetingsdagen minder geworden. Dat is ten dele te danken aan de keus die men kan maken tussen verschillende vergaderingen. Komt er mogelijk ook een zekere vergadermoeheid bij? Die is in elk geval ook bij andere samenkomsten te constateren. Dat betreuren we. Er gaat een samenbindende kracht van zulke samenkomsten uit. Vooral de mensen die uit streken komen waar men niet of nauwelijks de Schriftuurlijk bevindelijke waarheid kan horen, zijn zulke dagen hartversterkend. Voor hen is het van belang dat ze ook bezoekers uit andere delen van het land kunnen ontmoeten. Daarom hopen we dit jaar weer op een goede opkomst. En we herhalen: zegt het voort!

4. **De Kerk een Wonder.** Aan verschillende kerkeraden zond ik een brief over een herdruk van dit boekje. Binnen een week kreeg ik allerlei bemoedigende reacties, telefonisch en schriftelijk. De kleinste bestelling was 20 boekjes uit een kleine gemeente, de grootste 60 boekjes uit een grote gemeente. Ik hoop dat de andere kerkeraden, al of niet aangeschreven, spoedig berichten: we bestellen zoveel mogelijk exemplaren! Ik zie uit.

5. **School voor Dundas en Hamilton.** De kerk van Zaamslag collecteerde voor de school en maakte per bank een bedrag over van f 514,85, waarvoor hartelijk dank.

B.

Nederlandse Geloofsbelijdenis

(17)

Der zonde onderworpen

Na een korte tussentijd door een artikel ter gelegenheid van de jaarwisseling vervolgen we de bespreking van artikel 14. Het woord "tussentijd" kan daarbij voor een andere periode

gebruikt worden. We worden nu immers geleid van de schepping van de mensen naar zijn val. Er is een zekere tijd geweest tussen schepping en val. In het verleden is daar aandacht voor geweest. De vraag, hoelang Adam en

Eva in de heerlijkheid en schoonheid van het eerste paradijs hebben geleefd en gewandeld, heeft meerderen bezig gehouden. Luther meende, dat de mens al op de zevende dag gevallen was. Toen had - naar zijn gevoelen - de Heere 's morgens tot Adam gesproken en Zijn gebod gegeven, 's middags was Eva door de slang verleid en 's avonds had God de mens opgezocht en het oordeel over hem geveld. Brakel had een andere mening: "Ook is niet te denken, dat de mens, zijn ogen pas in de wereld opendoende, terstond zou zijn gevallen en dat hij geen tijd zou hebben gehad om zich in God te verlustigen en zich in zijn heilige en heerlijke staat te verblijden en God daarover verheerlijken".

Men moge in onze tijd zulke vragen met een schouderophalen voorbijgaan. Nog meer: men kan terecht zeggen, dat God dit niet heeft openbaard en het dus eenvoudig niet nodig oordeelde, dat we weten zullen, hoelang of de tussentijd tussen schepping en val geweest is. We moeten echter wél zeggen, dat zij, die ermee bezig zijn geweest de val van de mens hebben gezien en geloofd als gebeurd in de tijd. Het was voor hen een historisch feit. Ook in Genesis 3 gaat het om werkelijke feiten.

Voor velen is Genesis 3 niet waar gebeurd. Men spreekt van een vóórtijdige val. Eigenlijk wil men niet spreken van geschiedenis voordat de zonde werkelijkheid geworden is. Het betekent dat Gods openbaring net zo verklaard kan worden als men wil, als we maar vasthouden aan de hoofdwaarheden.

We zien hier dan alleen de hoogmoed van de mens en hoe verkeerd het met hem afgelopen is. Dit herhaalt zich nog telkens weer. Maar de feiten die hier staan worden niet erkend. Of er nu wel bomen geweest zijn, het profetiegebod enz., het zou niet van belang zijn.

Anderen hebben het over de visie van de vrome Israëliet op het verre verleden. Ook zo worden de feiten miskend. Het gaat om de openbaring Gods, dat de eerste mens zo diep gevallen is.

Dat is niet anders gebeurd, dan zoals God het in Zijn Woord zegt. Zo alleen kan de schuld als werkelijke schuld gepredikt worden. Artikel 14 gaat eenvoudig van de openbaring Gods uit, van een feit in de tijd. We horen het doorklinken in de woorden van onze belijdenis.

Niet in God

De val van de mens openbaart de oorsprong van de zonde. Het belijden daarvan buigt dan voor wat God zegt. Zo wordt de oorsprong niet gezocht in God maar in de mens. Het behoort tot de kern van het belijden ten aanzien van de val, zoals het in de Kerk van de reformatie geleefd heeft, dat niet God maar de mens de schuld heeft.

Wij komen van nature uit gevallen-mens te zijn dáárin, dat we de schuld op God werpen. Zo brutaal is een mens tegenover zijn Schepper. Grote wijsgeren hebben het gesteld dat de zonde of de mogelijkheid van de zonde oorspronkelijk al in God is, als de schaduw van het licht. We zijn naar ons bestaan buiten God geen haar beter. We zijn als Adam en Eva: "De vrouw die Gij mij gegeven hebt...". "De slang heeft mij bedrogen....". We geven de schuld aan de omstandigheden, aan de begeerte, die er toch maar kwam. In wezen is het niet anders dan de beschuldigende vinger uitsteken naar God. Een nieuwe auto kan al direct problemen geven. Het kan aan een fout in de fabricage liggen. Terug naar de fabriek is dan de eis. Zo weten we onszelf tegenover God vrij te pleiten door de oorzaak van onze val naar onze Maker te verwijzen.

Artikel 14 laat voluit de schuld van de mens spreken tegenover de goedheid van God: "Maar als hij in ere was, zo heeft hij het niet verstaan, noch zijn uitnemendheid erkend, maar heeft zichzelf willens der zonde onderworpen, en overzulk de dood en der vervloeking, het oor biedende aan het woord des duivels".

Als hij in ere was....

Op een aparte manier wordt de val van de mens hier vertolkt. Er staat een gedeelte tussen haakjes "Als hij in ere was, zo heeft hij het niet verstaan". Dit is ontleend aan Psalm 49. We lezen in vers 21: "De mens, die in aanzien is, en geen verstand heeft, wordt gelijk als de beesten, die vergaan". Het moet in de tijd van de opstelling uit een andere vertaling zijn overgenomen. Er was uiteraard toen nog geen Statenvertaling. In een latere uitgave stond er volgens sommigen ook bij: "wordt gelijk de beesten, die vergaan". In Psalm 49 wordt erop gewezen, hoe erg het is, dat die hoog geëerd wordt door de voorrechten hem geschonken dit in onverstand niet acht: "De profeet veroordeelt deze ondankbaarheid, waarmee de goddelozen de voor-

treffelijkheid, die God in hen gelegd heeft, bederven en vernietigen" (Calvijn, commentaar Psalm 49).

Het is duidelijk, hoe dit hier toegepast wordt op de val. De mens was in ere. Hij had zoveel en uitnemende voorrechten ontvangen. Alles was hem gegeven om God te verheerlijken en zijn naaste te dienen. Zelf heeft hij echter zijn eer verkwanseld en zijn uitnemendheid vertreden. Eigen wil gesteld tegenover Gods wil. Zichzelf de zonde onderworpen, de dood en der vervloeking.

Wat wordt hier tenvolle de verantwoordelijkheid van de mens gehandhaafd en zijn schuld gebodschapt. De duivel verzocht. Hier wordt gesproken van het "woord des duivels". Hij begon met twijfel te zaaien aan Gods Woord. Hij kwam met zijn leugenwoord. Het is nog zijn praktijk. Hij probeert van de waarheid af te trekken en de leugen te doen geloven. Toch wordt hier weer tenvolle de overtreding van de mens beliden. Hij bood zijn oor aan dat woord. De zonde van het paradijs was ongelooft. De mens geloofde het woord van de verleider, dat niet goed maar hard van God sprak.

Het gebod des levens

Het is goed te letten op de uitdrukking: "het gebod des levens". Het komt voor in de laatste zin in artikel 14, waarin de val vermeld wordt: "want het gebod des levens, dat hij ontvangen had, heeft hij overtreden en heeft zich van God, Die het ware leven was, door de zonde afgescheiden; hebbende zijn gehele natuur verdorven, waardoor hij zich schuldig gemaakt heeft des lichamelijken en geestelijken doods".

Het gebod des levens! Dat had God Adam en Eva gegeven. Het gaat dan om het gebod, dat we kunnen lezen in Genesis 2:16 en 17. Die tekst staat ook geschreven onder sommige uitgaven van de Nederlandse Geloofbelijdenis. Hier staat niet het woord "verbond", zoals bijvoorbeeld in de Catechismus van Westminster. Wat hier woordelijk niet staat, wordt wel als zaak geleerd namelijk dat God Zich verbonden heeft in het verbond der werken om de mens langs de weg der gehoorzaamheid te brengen tot het eeuwige leven.

God wilde de mens het eeuwige leven schenken. De bedreiging van de dood, als hij zou eten van de boom der kennis des goeds en des kwaads, moeten we ook zien in het licht van het gebod

des levens. Terecht is gezegd, dat dit "geen dreigend zwaard boven het hoofd van de mens om hem vrees aan te jagen" is geweest. Het was veeleer een prikkel tot gehoorzaamheid, tot het leven.

God had Zich als het leven geopenbaard. Hij eiste gehoorzaamheid aan Zijn Wet. Hij had bepaald, beschikt, wat goed en kwaad was. Hij wilde niet dat de mens dat zélf zou uitmaken.

De boom der kennis des goeds en kwaads was er ter beproeving van Adams gehoorzaamheid. Hij moest luisteren naar wat God had bepaald, buigen onder Gods heerschappij. Leven was er, eeuwig leven in uitzicht, door het luisteren naar Gods beschikking!

Overtreden

De zonde in het eerste paradijs komt op allerlei wijze uit. Het klinkt hier telkens in dit gedeelte door. Die zonde was ondankbaarheid tegenover God. De mens heeft gezondigd tegen een goeddoend Schepper. Die zonde was ongeloof tegenover God en Zijn Woord. Hij heeft naar het woord van de verleider geluisterd. Die zonde wordt hier ook overtreding genoemd. Overtreding geeft weer: rebellie, opstand, ongehoorzaamheid tegenover God en Zijn Woord.

Het woord overtreding klinkt heel de Bijbel door. We kunnen beter zeggen: de overtreding zélf gaat door. We ho-

ren de Heere in Hosea klagen én aanklagen: "Maar zij hebben het verbond overtreden als Adam".

De kinderen Israëls hadden een goede gedachte van zichzelf. Zij waren kinderen van Abraham en nog godsdienstig ook. Zo voor het oog was er heel wat weldadigheid tegenover God en hun naaste. De Heere doorgrondt hen. Ze komen uit als het zaad van Adam. Ze zijn niet beter en niet anders dan Adam, die het verbond overtrad door ongehoorzaam te worden. Hoe trouweloos hebben zij gehandeld tegenover de Heere!

"Overtreden als Adam". Wij vervoegen het woord "overtreden" elke dag, elk ogenblik in ons leven. Hebt u het ontdekt door het werk van Gods Geest? Hij leert onze overtredingen bekennen voor Gods Aangezicht. "Want ik ken mijn overtredingen en mijn zonde is steeds voor mij". Diezelfde Geest leidt terug naar het paradijs. Het is een ver verleden, maar dichtbij als ik schuldenaar voor God wordt in de beleving.

Voor overtreders geldt, dat het gebod des levens hun ten dode geworden is. Er is maar één uitweg voor die hun overtreding voor God bewenen. Het is de van God geschonken Middelaar Jezus Christus, Die betaald heeft voor hun overtredingen door Zijn offerdood. Alleen door Zijn gehoorzaamheid is er hersteld levensuitzicht!

D. Slagboom.

kleine 50.000 doden per jaar. Waar is het protest hiertegen?

2. Privacy meer waard dan het leven

Een verpleegster uit Delft wilde in augustus 1990 een ernstig gehandicapte baby adopteren. Dit kind was 10 mei 1990 geboren met een waterhoofd, open ruggetje en tal van andere complicaties. Toen de baby ongeveer 2 maanden oud was weigerden de ouders toestemming te geven tot het inbrengen van een drain (buisje waardoor overtollig vocht afgevoerd kan worden) om het groeien van het waterhoofd tegen te gaan. Zij wilden dat hun kind zich uiteindelijk zonder medisch ingrijpen goed zou voelen en geen pijn zou lijden. Als dit wel het geval zou zijn wilden de ouders het kind laten "inslapen". De ouders waren zo vastbesloten in hun wens tot levensbeëindiging dat de kinderarts vond dat aan die wens voldaan moest worden. Een verpleegster, die kort tevoren van deze beslissing hoort, heeft er moeite mee. Het kindje is verder niet ziek, maar gehandicapt. Ze vraagt zich af of het kind geen recht van leven heeft. De beslissing blijft zoals zij is. De verpleegster komt door dit alles in gewetensnood en na overleg met haar man vraagt zij het kind te mogen adopteren. De ouders van het kind wijzen dit voorstel tot adoptie af. Enkele uren later wordt de baby door middel van een infuus gedood. Wat gebeurt verder? De verpleegster wordt berispt omdat zij haar beroepsgeheim geschonden zou hebben door met haar man te spreken over het adopteren van een gehandicapte baby, van wie het leven in het ziekenhuis zou worden beëindigd. Zij zou tegenover haar man de naam en achternaam van het kind genoemd hebben. We lezen er niet van in de berichtgeving omtrent deze zaak dat de handelwijze van het ziekenhuis ernstig wordt onderzocht. Ook niet dat de ouders van de baby zich juridisch gesproken schuldig hebben gemaakt aan kindermishandeling toen de drain werd geweigerd ten einde het vocht af te voeren uit het hoofd. Privacy (persoonlijke gegevens zoals bijv. de naam van iemand) blijkt zwaarder te wegen dan het leven van iemand. De verpleegster die wilde proberen het leven van het kind te redden wordt bestraft door het ziekenhuis en het ziekenhuis dat gedood heeft krijgt niet te maken met vervolging en bestraffing. Ook de ouders worden niet vervolgd.

Het doden gaat door

(3-slot)

Nu we dit schrijven is het 16 januari. Het ultimatum dat gesteld was aan Irak is verlopen. Het is nog rustig. Maar wie zal zeggen wat er gebeurt zal zijn of gebeurt terwijl u dit schrijven onder ogen krijgt?

1. Bijna 50.000 doden

Nu we dit schrijven leeft de vraag in het hart: Hoeveel doden zal een eventuele Golfoorlog eisen? Hoeveel jonge mannen zullen er aan beide zijden sneuvelen? We willen hier beslist niet licht over denken. Al die mensen zijn ook op weg naar de eeuwigheid. Op het moment van sterven zullen zij voor God moeten verschijnen ten einde rekenschap af te leggen van al datgene wat zij gedaan en nagelaten hebben.

Maar bij alle aandacht voor de Golf

bestaat het gevaar dat we er niet of veel te weinig bij stilstaan wat er alleen al in ons kleine vaderland gebeurt. Wist u dat er per jaar ongeveer 50.000 mensen gedood worden? In de rapportage over de naleving van de Wet afbreking zwangerschap over 1988 wordt onder andere vermeld hoeveel abortussen er zijn uitgevoerd: in 1988 zijn 18.000 Nederlandse en 13.500 buitenlandse vrouwen behandeld. Daarvan zijn zelfs 4.000 abortussen die uitgevoerd werden bij een zwangerschap tussen de 12 en 20 weken: het ongeboren kind is dan drie tot vijf maanden oud. Laat dit eens goed tot u doordringen! Volgens gegevens die wij lazen zou er per jaar ongeveer 16.000 maal euthanasie gepleegd worden. Deze drie getallen bij elkaar opgeteld komen wij tot een

3. Een gesloten Bijbel

Vanuit de grote kerken in ons vaderland komt in het algemeen gesproken geen eensluidend, duidelijk, principieel, waarschuwend geluid. Zou het ons niet moeten schokken wat dr. H. Kuitert (emeritus hoogleraar van de Vrije Universiteit, opgericht door Abr. Kuiper) schrijft in zijn boek "Mag alles wat kan"? (uitgegeven 1988). Een arts mag aan het verzoek om euthanasie voldoen. Euthanasie weigeren is het weigeren van een weldaad, waartoe een arts alleen al uit algemeen menselijke overwegingen niet zou mogen overgaan. Je mag niemand tegen zijn wil het leven opdringen, dat is een ongehoorde knechting van mensen. Wie voor euthanasie kiest, komt volgens Kuitert niet in opstand tegen God, maar tegen een gezondheidszorg die haar greep niet op hem kan loslaten. Iemand zou door de bodem van het mens-zijn kunnen heenzakken en dient dan aan de dood te worden teruggedreven. Je bent dan niet meer behandelbaar.

Kuitert schrijft ten aanzien van zelfdoding dat iemand daartoe goede redenen kan hebben om te kiezen voor de dood. Men zou iemand moeten laten gaan of zelfs helpen te gaan uit dit leven. We hoorden ervan dat dit inderdaad gebeurt in psychiatrische inrichtingen.

Iemand die daar verbleef merkte dat een ander plannen had voor zelfmoord. Dit werd aan de verpleging gemeld. Die zei: "Waar bemoeit u zich mee"? Korte tijd later vond inderdaad zelfmoord plaats.

Volgens Kuitert zouden ouders de vrijheid hebben om een zwaar gehandicapt kind af te wijzen. Maatstaf is volgens Kuitert dat het kind een "onleefbaar" leven zal krijgen dat de belasting voor de ouders naar hun eigen inschatting veel te zwaar wordt.

Deze geluiden uit de kerk, die helaas niet op zichzelf staan, komen de moderne mens wonderwel van pas. Met een godsdienstig tintje meent men het doden te kunnen rechtvaardigen. Is het ten minste niet zeer verwarrend voor de wereld dat er zo'n standpunt vanuit de kerk naar voren komt? Met kleine principiële groeperingen die er anders, die er Bijbels over denken, wenst men niet of nauwelijks te rekenen.

Ten diepste maakt bij een standpunt als van Kuitert de mens uit wat goed en slecht is, het Woord Gods blijft gesloten. Het Woord is niet tot een lamp voor de voet en een licht voor het pad.

Wie de Bijbel gesloten laat gaat dwalen en al meer dwalen. Geen eerbied voor de Schepper en Onderhouder van het leven, voor de Wetgever en Koning.

Wat is het nodig dat er een principeel, Bijbels geluid gehoord zou mogen worden. Dat er verootmoediging mocht komen gelijk als in Ninevé. De

koning van Ninevé ging hierin voor en riep op sterk tot God te roepen. Dan lezen we in Jona 3:10: "En God zag hun werken, dat zij zich bekeerden van hun bozen weg; en het berouwde God over het kwaad dat Hij gesproken had te zullen doen, en Hij deed het niet".

Ds. A. van Heteren.

De orde van het heil bij John Bunyan

(1)

Het is alweer enkele maanden geleden, dat mij gevraagd werd het boek van drs. P. de Vries te bespreken, dat tot titel draagt: "De orde van het heil bij John Bunyan". Door allerlei drukte was het mij helaas niet mogelijk eerder aan dit verzoek te voldoen. Met name de laatste maanden heb ik me echter toch vrij intensief met dit werk kunnen bezighouden.

Daarbij werd me gaandeweg duidelijk, dat ik geen recht aan dit belangrijke boek zou kunnen doen wanneer ik er alleen maar een korte bespreking aan zou wijden.

Zodoende is deze boekbespreking uitgegroeid tot een kleine serie artikelen, waarin ik op een aantal aspecten van deze studie dieper wil ingaan.

Het boek

In het voorwoord geeft drs. De Vries aan, dat dit boek een bewerking is van een scriptie die hij in 1981 schreef voor het doctoraalexamen theologie aan de Rijksuniversiteit van Utrecht. Het is daarom te verwachten dat deze studie een wetenschappelijk karakter draagt. Tegelijkertijd heeft de schrijver de stof zo willen bewerken, dat het boek voor ieder die in dit onderwerp interesse heeft gemakkelijk leesbaar is. Naar mijn gedachte is hij daar uitstekend in geslaagd.

De manier waarop deze studie opgebouwd is spreekt tamelijk voor zichzelf. Het boek opent met een drietal hoofdstukken van meer algemene aard: Het eerste hoofdstuk geeft een goed overzicht van de geschiedenis van de engelse kerk vanaf de reformatie tot het jaar 1688. Uiteraard wordt in dit gedeelte ruime aandacht gegeven aan de opkomst van het puritanisme. Op deze manier krijgen we een duidelijk beeld van de tijd waarin Bunyan leefde en van de plaats die hij innam binnen het geheel van de 17e eeuwse puriteinen. Hierna volgt een

hoofdstuk over Bunyans leven en werken, waarin ook zijn kerkelijk standpunt aan de orde komt. Het derde hoofdstuk gaat in op de grondlijnen van zijn theologie en vormt zo de overgang tot de resterende hoofdstukken, waarin de verschillende aspecten van de orde van het heil bij Bunyan breder worden uitgewerkt. Daarbij komen de volgende thema's ter sprake: Verbond en verkiezing, roeping en wedergeboorte, rechtvaardiging, heiliging, geloof en bekering en - als laatste in de reeks - de zekerheid van het geloof. Het boek wordt afgesloten met een korte slotbeschouwing.

Deze opsomming geeft vanzelfsprekend slechts heel globaal weer wat er in deze studie te vinden is.

Hopelijk is echter wel duidelijk geworden dat het hier om een werk van betekenis gaat. Ik zou dat graag nog iets concreter willen aangeven. Naar mijn gedachte is "De orde van het heil van John Bunyan" met name om de volgende vier redenen een belangrijk boek.

De theologie van Bunyan

Allereerst is de betekenis van deze studie daarin gelegen, dat hier een weergave wordt gegeven van de theologie van Bunyan. In zijn voorwoord wijst de schrijver erop, dat er maar heel weinig boeken zijn die daarop uitdrukkelijk ingaan. Het is mogelijk, dat deze woorden ons wat overdreven in de oren klinken, toch is het de volle waarheid!

Want het is onmiskenbaar, dat bij het vele dat in de loop der eeuwen over de ketellapper van Bedford is geschreven, vaak maar spaarzaamelijk of heel zijdelings aandacht geschonken wordt aan zijn theologie.

Zo is er een stroom van studies verschenen, waarin de cultuur-

historische achtergronden geschetst worden van de tijd waarin Bunyan leefde. Heel wat boeken en artikelen zijn gewijd aan de meest uiteenlopende literaire motieven uit zijn werk. Een aparte groep vormen de talrijke meditatief-stichtelijke beschouwingen bij werken als de Christenreis en de Heilige Oorlog. En zo zouden we nog wel even kunnen doorgaan. Natuurlijk komt in verschillende werken die we genoemd hebben de theologie van Bunyan wel ter sprake. Toch is het opmerkelijk dat er maar heel weinig werken zijn die zich speciaal daarmee bezig houden. Daarom heeft drs. De Vries ons aan zich verplicht door de theologie van Bunyan uitvoerig aan de orde te stellen.

De uitleg van werken als de Christenreis

Onder de boeken die Bunyan geschreven heeft, nemen zijn allegorische werken een heel bijzondere plaats in. Daarbij denken we vooral aan zijn allerbekendste geschrift: De Christenreis, maar ook aan de Christinnereis. In sommige gemeenten worden ze op een bijbelkring behandeld en ik heb me zelfs laten vertellen, dat de Christenreis wel gebruikt wordt als stof voor de catechisatie. Nu zijn er - gelukkig - ook in onze taal een aantal meditatieve werken met name over de Christenreis die bij de uitleg van Bunyans klassieke geschriften goede diensten kunnen bewijzen. In één opzicht stellen dit soort boeken echter nogal eens teleur:

Ze bevatten vaak een waardevol, maar toch sterk persoonlijk getint commentaar van de schrijver op één van de bekende werken van de ketellapper van Bedford. Wat Bunyan in die boeken zegt, wordt echter niet of nauwelijks uitgelegd in het licht van wat hij zelf in zijn andere werken heeft geschreven! Juist in dit opzicht kan de studie van drs. De Vries goede diensten bewijzen.

Daarin wordt namelijk het volledige werk van Bunyan weergegeven hoe hij over een groot aantal thema's heeft gedacht. En in verschillende hoofdstukken wordt daarbij uitdrukkelijk naar passages uit "De Christenreis" en "De Heilige Oorlog" verwezen. Daardoor wordt duidelijk wat Bunyan zelf in die gedeelten nu eigenlijk heeft willen zeggen.

(Wordt vervolgd)
Middelharnis, A. Baars.

Voor de jeugd

Nehemia III

"Ook werden te dien dage mannen gesteld over de kamers tot de schatten, tot de heoffers, tot de eerstelingen en tot de tienden, om daarin uit de akkers der steden te verzamelen de delen der wet voor de priesters en voor de levieten; want Juda was vrolijk over de priesters en over de levieten, die daar stonden...."

Neh. 12:44 v.v.

Beste jongelui!

We hebben gehoord dat de muren van Jeruzalem waren herbouwd en dat deze ook zijn ingewijd. Twee dankbaren hadden in tegenovergestelde richting een rondgang over de muur gemaakt. Die twee groepen ontmoetten elkander in de tempel. Dat is een groots gebeuren geweest. Een hoogtijdag in het leven van het uit de ballingschap teruggekeerde volk. Zij hebben daar gezamenlijk de Heere gedankt voor de van Hem ontvangen weldaden. Dat deden zij niet met gesloten beurzen. Want er werden grote offers gebracht. Dat zijn zaken die niet over het hoofd gezien mogen worden. Want danken en de beurs dicht houden, dat is natuurlijk een zeer goedkope zaak. Velen denken niet zelden met een simpel dankwoord aan hun verplichtingen jegens God te hebben voldaan. Nu vraagt de Heere nooit meer dan men geven kan. Doch als hij mild geeft, is Hij ook waard dat er milde dankoffers gebracht worden. Dat beseftte het volk toen men gezamenlijk in de tempel zich bevond. En dat dient nog beseft te worden. Dit is ongetwijfeld een toepassing die misschien een ieder niet zo maakt, doch die men toch maar maken moet. Want ook deze dingen zijn ons tot lering beschreven. Men bracht geen dankoffers omdat dit móest - het was geen dwang - doch men deed dit vrijwillig. Er was grote vrolijkheid. Men gaf met blijdschap. Daar werd op dat moment iets beleefd van wat die dichter heeft getuigd: Die God is al mijn liefde waardig. Daar gaat het tenslotte over. De Heere heeft onze gaven niet nodig. Want het gehele aardrijk is van Hem. Hij wil er echter wel mee geïnteresseerd zijn. En dan moet dat gewillig gebeuren. Met een blijmoedig hart. De Heere heeft de milddadige en blij-

moedige gever lief. Hij doet daarop Zijn gunst ervaren. Ik hoop dat de lezers daar weet van hebben. Want ik kan jullie verzekeren dat dit de waarheid is.

Het was daar goed toeven in de tempel. Men beleefde er daar iets van wat het zeggen wil: Ik zal Mijn volk verblijden in Mijn bedehuis. Dat is wat! Verblijd te worden in de kerk. Zo mag ik dat naar onze tijd toch wel vertalen. Als de Heere Zijn gunst doet ervaren in Zijn huis, dan is dat tot een geestelijke verkwikking. Dan springt men op van vreugde. Dan is men zeer vrolijk in de Heere. Dat is geen vrolijkheid zoals de wereld die beleefd. Want dat is allemaal surrogaat. Dat is een vrolijkheid die alleen maar in droefheid eindigt. Doch zeer vrolijk in de Heere te zijn, is een wondere blijdschap hierover dat God zo goed is. En dat voor mensen die van zichzelf moeten zeggen dat zij het niet verdiend hebben. Weten jullie daarvan? Dan kun je echt zingen: Ik zal met vreugd in het huis des HEEREN gaan, om daar met lof Zijn grote Naam te danken. Jeruzalem, gij hoort die blijde klanken. Elk hef met mij de lof des HEEREN aan. Dan gaat er ook iets van naar buiten uit. Dan zou men wel willen dat een ieder de lof des Heeren vermeldde.

Zolang we in deze zondige bedeling leven, gebeurt dat op zijn best hoogst gebrekkig. Velen doen daarin niet mee. De wereld laat helaas geheel verstek gaan. En velen, waar men beter van zou mogen verwachten, stellen ook teleur. Doch het zal eens volkomen zijn in het nieuwe Jeruzalem dat Boven is. Daar is alles volmaakt. Daar zal nooit een wanclank meer worden gehoord. Daar zal hemel, aard' en zee, en al wat leeft, Zijn grote deugden vermelden. Hetgeen hier op aarde gebeurt, is dus op z'n best een voorspel van wat eens in de hemel volkomen zal zijn.

Men kon echter in de tempel niet blijven. Het is maar één keer in de week "zondag". Jullie begrijpen dat wel. Het gewone leven moet ook weer op gang komen. Dat wil dan natuurlijk niet zeggen dat de dienst des Heeren dan aan de kant gezet wordt. Dat moet zeven dagen in de week doorgaan. Daar getuigt de tekst van. Want

men had de Heere beloofd, zie hoofdstuk 10, dat men de dienst des Heeren zou onderhouden, door alle verplichte offers te brengen. Daar moesten voorraadschuren voor zijn. Daar moesten ook mensen wezen die alles regelden. In de dienst des Heeren gaat er uiteindelijk ook niets vanzelf. Er zijn overal mensen voor nodig. Als het over de dienst des Heeren gaat, dan nemen de ambtsdragers daarin een voornamen plaats in. Dat waren ten tijde van Nehemia de Priesters en de Levieten. Verder wordt er gesproken over zangers en poortiers, dat zijn poortwachters. Je zoudt ze tegenwoordig kunnen vergelijken met de organisten en de koster. Ieder had zo zijn eigen taak. En dat heeft ieder nog. En daar niemand van de wind kan leven, moest een ieder de tienden geven van al hetgeen van vee en velden kwam. Dat was tot onderhoud van de Levieten, die een aparte stam vormden in het volk van Israël. Het was een van de twaalf stammen. En die Levieten moesten dan weer de tienden geven aan de Priesters, dat waren de afstammelingen van het huis Aärons. Daar was in het verleden lang niet altijd aan voldaan. Men was in het nakomen van zijn verplichtingen, die de Heere hun opgelegd had, hopeloos te kort geschoten. En dat moest nu allemaal in orde gebracht worden, opdat de dienst des Heeren ordelijk zou kunnen verlopen. Daarom werden er mannen aangesteld, die de offers moesten inzamelen en bewaren in de daartoe geschikt gemaakte kamers. Dat waren de "schatkamers". Dat zijn dus kamers waarin de verplichte schattingen moesten worden opgeslagen. Opdat daaruit degenen die ambtelijk het dienstwerk moesten verrichten, er uit bezoldigd zouden kunnen worden. Dat werd dus nu allemaal geregeld. God is een God van orde. Dat kun je uit het slot van hoofdstuk 12 wel aflezen. En dat is God nog. Daarom kennen wij tegenwoordig ook een kerkorde. Daar is alles in geregeld wat met de dienst des Heeren te maken heeft. Men deed ook dat met vreugde. Het blijft toch waar: "Uw liefdedienst heeft mij nog nooit verdrot". Is dat bij jullie ook waar? Want "de liefde" is uiteindelijk de motor, die de dienst des Heeren moet draaiende houden. Je kunt natuurlijk zeggen: God houdt Zelf Zijn werk wel in stand. En dat is vast en zeker waar. Doch dat doet Hij dan toch altijd weer door de dienst van mensen.

"Want Juda was vrolijk over de

Priesters en over de Levieten, die daar stonden, en de wacht des Heeren huns Gods waarnamen, en de wacht der reiniging, ook de zangers en de poortiers, naar het gebod van David en van zijn zoon Salomo. Men ging dus alles weer instellen, zoals het in de beste dagen van het volksleven van Israël was geweest. Dat was ten tijde van de gezegende regering van David en zijn zoon Salomo. Ieder stond op zijn post. Ieder verstond zijn plicht. Ieder deed datgene wat hem door de Heere, middels mensen, ten opzichte van Zijn dienst bevolen was.

De Priesters brachten de offers. En daar zij de mensen waren die de wetenschap bewaren moesten, onderwezen zij ook het volk. De Levieten stonden de priesters ter zijde. Zij moesten er op toezien dat alles gereinigd werd, zoals dat in de oudtestamentische eredienst was geboden. Want in verband met het brengen van offers was er veel vaatwerk tot die dienst, en dat moest schoongehouden worden. De tempel moest ook iedere keer weer gereinigd worden. Het werd door Juda, dat is het volk met vreugde gezien, hoe een ieder zijn plicht verstond en ook nakwam. Men behoefde, dat is de andere kant van de zaak, zijn werk niet "al zuchtende" te doen.

"Daarom gaf gans Israël, in de dagen van Zerubbabel en in de dagen van Nehemia de delen der zangers en der poortiers, van elk dagelijks op zijn dag; en zij heiligden voor de Levieten, en de Levieten heiligden voor de kinderen Aärons", dat waren de priesters. Het komt hierop neer, dat degenen die vooraan stonden in de dienst des Heeren geen gebrek hadden aan enig goed. Dat het nodige "geheiligd werd" wil niets anders zeggen, dan dat het voor de "heilige dienst des Heeren afgezonderd werd". Want het dienen van de Heere is een heilige zaak. Dat is geen profane, dat is geen wereldse zaak. "De heilichheid is voor Uw huis, o HEERE"

Eeuw uit, eeuw in, tot sieraad en tot eer". Dat hier heel wat lering uit getrokken kan en moet worden, lijkt mij thans wel duidelijk. Laat een ieder zich afvragen hoe zijn/haar verhouding is tegenover de Heere en Zijn dienst.

Dan zal er hier en daar - of overal? - wel het nodige te corrigeren zijn. Er mag daarom door een ieder wel gebeden worden: "Leer mij, o God van zaligheden; Mijn leven in Uw dienst besteden".

Als dit werkelijk betracht wordt, dan

heeft ook dit artikel weer zijn doel bereikt.

Jullie aller vriend

Ds. H.C. v.d. Ent.

Boekbesprekingen

Op reis naar de eeuwigheid door ds. E. Venema. Uitgave van de Gereformeerde Bijbelstichting Dordrecht. Postadres: postbus 168, 4140 AD Leerdam, tel. 03451-10155/14744.

Dit boek bevat overdenkingen rond de Christenreize van John Bunyan, eerder gepubliceerd in Standvastig, het blad van de GBS. De reis begint in de stad Verderf en eindigt in het hemelse Jeruzalem. Het boek van Bunyan blijft nieuw en leerzaam en het is te begrijpen dat er ook dienaren des Woords zijn die dit boek in samenkomsten bespreken of er artikelen of boeken over schrijven. Ook ds. Venema deed dit. Hij schreef 45 overdenkingen. Die zijn nu samengebundeld in een boek. Op deze wijze blijven ze voor nu en later waard. Dat is goed. Maar juist met het oog hierop willen we een vriendelijke opmerking maken. Er komen in de artikelen dubbelures voor, dezelfde waarschuwingen of dezelfde opmerkingen. In een artikelenreeks hindert dat niet. Dan kan het zelfs zijn nut hebben. Maar in een boek, waarvan aangenomen mag worden dat het in korte tijd van het begin tot het einde gelezen wordt, misstaat dat. Dan gaat de kracht eruit. In een en dezelfde preek herhalen we toch ook niet vijf- of zesmaal of vaker hoe we denken over de grote gevaren die overal dreigen.

Dan gaat de kracht eruit. Herhaling is wel nodig, telkens weer, van tijd tot tijd.

Een kleine herziening van de artikelen zou de inhoud ten goede zijn gekomen.

We vonden ook een paar storende drukfouten. Op bladzijde 52 lezen we: Daar zijn alle dingen tegen Hem (met hoofdletter). Dat moet zijn tegen hem (met kleine letter).

En op bladzijde 88 staat te lezen: Over licht in de tijdgeest, licht ook in de Bijbelbedoeling.

Dat moet natuurlijk zijn Bijbedoeling. Het boek telt 141 bladzijden en kost gebonden f 15,-.

Het is verkrijgbaar bij de GBS en in de boekhandel.

B.

Als jezelf door Ype Schaaf
Ark boeken VVHS/BKV

Dit boekje bevat overwegingen bij het liefdegebod.

De schrijver is Hervormd predikant. Hij werkte o.a. bij de radio en televisie in Groningen en Hilversum. Hij zegt in dit boekje mooie dingen bij de verklaring van de wet in korte artikelen. Hij heeft in het boekje ook een artikel opgenomen over: bekeert u, maar het lijkt wel alsof de mens zelf alles moet en kan doen. We missen de leer van de Heidelbergse Catechismus, dat de mens onbekwaam is tot enig goed en geneigd tot alle kwaad tenzij hij door de Geest Gods wedergeboren wordt. Dat mag vooral in onze dagen wel bijzondere nadruk krijgen. Zulke boekjes, hoe mooi ook uitgegeven, kunnen we niet aanbevelen. Wat zou het fijn zijn wanneer er wat meer boekjes verschenen, die we met een gerust geweten in de handen van onze kinderen zouden kunnen geven. We missen ook de Statenvertaling, en moeten eveneens betreuren dat de naam Heere ook op een moderne wijze wordt geschreven. Voor het oog ziet het boekje er prachtig uit met mooie illustraties uit de natuur. De prijs van dit boekje van 48 bladzijden is gebonden f. 14,50.

B.

AANMELDING LEERLINGEN

Reformatorisch Voortgezet
Onderwijs te Rotterdam,
rechtermaasoever.

S.G. "Jacobus Revius" voor mavo, havo en atheneum
Olijflaan 4-6, 3053 WK Rotterdam
Postbus 33129, 3005 EC Rotterdam (postadres)
Telefoon: 010 - 422 55 66

Aanmelding voor het cursusjaar 1991 - 1992 is mogelijk voor:

- het brugjaar
- de 4e klas havo (voor leerling- en met een mavo D-diploma)
- de 5e klas atheneum (voor leerlingen met een havo-diploma)

Voor nadere kennismaking met de school is er op D.V. zaterdag 2 februari **OPEN DAG** van 9.30 u. tot 14.30 u.

Voorlopige aanmelding **vóór 15 maart**, schriftelijk of telefonisch aan het schooladres of via de directeur van de (basis)-school.

Inlichtingen worden gaarne verstrekt door de schoolleiding.

AANMELDING LEERLINGEN

Ref. s.g. "Gomarus" voor mavo en havo, Grote Haarsekade 121, 4205 NA Gorinchem. Telefoon: 01830-23899.

Aanmelding voor het cursusjaar 1991/1992 is mogelijk voor:

- het brugjaar mavo en havo
- de 4e klas havo (voor leerlingen met een mavo-diploma).

Voor ouders van nieuwe burgklasleerlingen is er een voorlichtingsbijeenkomst op D.V. maandagavond 4 februari om 19.45 uur in het schoolgebouw.

De nieuwe leerlingen zijn ook van harte welkom.

Aanmelding vóór D.V. 15 maart, schriftelijk of telefonisch aan het schooladres of via de directeur van de basisschool.

Voor de Bommelerwaard, het Land van Heusden en Altena, eventueel de Langstraat, Geldermalsen en Waardenburg is er schoolbusvervoer. Tel.: 04181-1253.

Inlichtingen worden gaarne verstrekt door de schoolleiding.

C.P. Huissen, dir., Wijnkoperstraat 199, 4204 HC Gorinchem, tel. 01830-30671 en de adjunctdirecteuren J. Visser, Groot Veldsweer 31, 3371 CA H'veld-Giessendam, tel. 01846-14437 en G.M. den Haan, Brunellaan 8, 4143 ED Leerdam, tel. 03451-18684.

CHRISTELIJKE HOGESCHOOL
DE DRIESTAR

opleidingsinstituut voor onderwijsge-
venden op reformatische grondslag

Studium Generale: een nieuw programma van De Driestar

Tweede college-serie:

Onderwerp:

"Verstaat ge wat ge leest?"

Over de wijze van uitleg van de Heilige Schrift en de konsekwenties daarvan.

door: Dr. A. Noordegraaf

data: 25 januari 1991

8 februari 1991

22 februari 1991

De colleges worden gegeven van 19.45 tot 22.00 uur.

De kosten bedragen f 45,- per serie van 3 avonden.

Belangstellenden kunnen zich opgeven bij:

Administratie Chr. Hogeschool De Driestar,

Bleulandweg 492,

Postbus 368 - 2800 AJ Gouda

Telefoon: 01820-38388

Plaats

uw

familieberichten

in

Bewaar het Pand

AANMELDING LEERLINGEN

ref. s.g. "Guido de Brès" voor lyceum, havo en mavo

Haastrechtstraat 25 - Postbus 9202, 3007 AE Rotterdam-IJsselmonde. Tel. 010-4 82 66 44

Aanmelding voor het cursusjaar 1991/1992 is mogelijk voor:

- het brugjaar lyceum, havo en mavo
- de 4e klas havo (voor leerling- en met een mavo-diploma)
- de 5e klas vwo (voor leerlingen met een havo-diploma)

Voor ouders van nieuwe brugklasleerlingen is er een voorlichtingsbijeenkomst op D.V. vrijdagavond 1 februari a.s. om 20.00 uur in de aula van het schoolgebouw Haastrechtstraat.

Voorlopige aanmelding vóór 1 maart, schriftelijk of telefonisch aan het schooladres óf via de directeur van de (basis)-school.

Inlichtingen worden gaarne verstrekt door de schoolleiding.

Vakantie op Texel

Gezelligheid, rust, activiteit, ontspanning...

U vindt het allemaal op "De Verrassing".

Bel ons nu en reserveer een bungalow of stacaravan, voor uw vakantie in eigen sfeer.

Inlichtingen: 02220-18391

vakantiecentrum

De Verrassing

Oosterend, Texel

ZENUWACHTIG? OF WAT GESPANNEN?

Onze volledig plantaardige Rust- en Kalmeringstabletten werken rustgevend en kalmerend.

Bevorderen bovendien een goede nachtrust!

Kuur voor een maand f. 22,50 incl. verz.kosten.

DROGISTERIJ SIKKING

Barrevoetstraat 5 - 2011 WL Haarlem

Telefoon 023 - 312882, b.g.g. 023 - 324606